

Підприємство є базовою економічною системою, яка забезпечує в цілому соціально-економічний розвиток міста, регіону, держави, союзу держав та усього світу. З іншого боку підприємство – це штучно створена людиною організаційна система, яка покликана вести певну діяльність результатом якої має стати конкурентоспроможний вихід: продукт/послуга. Це, в свою чергу, дасть можливість реалізувати цей продукт на певному ринку та отримати дохід, завдяки якому підприємство може самостійно розвиватися та забезпечувати і розвиток перелічених вище соціально-економічних систем. Проте світ постійно змінюється.

Динаміка сьогодення світу настільки значна, що час, в якому ми живемо називають «епохою біфуркацій» [1]. Змінюється не тільки природна система, управляти якою ми не в змозі, тому що вона первинна за нас. Рівень екологічної культури народу багатьох країн світу потребує значного її підвищення. Людство впливає на неї, тільки поки що у більшості випадків з негативного боку, що пришвидшує незворотні процеси тотального забруднення планети Земля. Це з одного боку. З іншого боку, все більших обертів набирає 4-та індустріальна революція, основним трендом якої є тотальна роботизація, а також прогнозується, що вона призведе до заміни 40-50 % усього устаткування [2].

Цими процесами і актуалізується проблема трансформації підприємств з урахуванням викликів сьогодення. В свою чергу слід враховувати і той факт, що наприкінці минулого століття у світі були сформовані дві альтернативні ієрархії суб'єктів соціально-економічної діяльності: ринкова та неринкова або капіталістична та соціалістична [3]. У першій на мікро рівні була сформована економічна система, яку називають «фірмою», «компанією», «бізнес-організацією» та яка є продуктом еволюційного розвитку. У другій ієрархії суб'єктів соціально-економічної діяльності на мікро рівні була сформована економічна система «підприємство», яка є продуктом революційного шляху розвитку та кардинально іншої за економічною системою та ідеологічною спрямованістю соціально-економічної системи.

Ці два суб'єкти господарювання були схожі за формою проте різними за підходами до їх створення, організації функціонування та управління, що призвело до негативного результату – тотальної неконкурентоспроможності соціалістичного підприємства порівняно з аналогом капіталістичної бізнес-організації, в першу чергу, з причини його системної недосконалості.

З урахуванням того, що процес переходу від планової економіки до ринкової у вітчизняній науці та практиці розпочався не так давно, у 1991 році і є певні позитивні результати, проте в цілому слід звернути увагу на те, що менш ніж 1 % українських товарів та послуг є конкурентоспроможними у світовому розвиненому ринковому середовищі, тільки 3 % ринку праці відповідають європейським стандартам, а на практиці відсутнє таке поняття як «конкуренція менеджментом» і тому на сьогоденній день існує актуальна науково-практична проблема, яка полягає у трансформації вітчизняних підприємств у сучасні та системно досконалі бізнес-організації.

Метою роботи є актуалізація та дослідження проблеми трансформації

вітчизняних підприємств у стан системно досконалих бізнес-організацій.

Розглянемо, спираючись на роботу [3, с. 27] порівняльні характеристики та ознаки двох економічних систем, які склалися на мікро рівні в альтернативних ієрархіях суб'єктів соціально-економічних відносин у 20-му столітті (таблиця).

Таблиця

Порівняльні системні характеристики та ознаки «західна фірма» та «радянське підприємство»

Економічна система	Капіталістична ієрархія суб'єктів соціально-економічної діяльності	Соціалістична ієрархія суб'єктів соціально-економічної діяльності
1	2	3
«Західна фірма» та «Радянське підприємство»	<p>Статус - відкрита штучно створена підприємцем на базі системного підходу ринкова ділова організація</p> <p>Системоутворюючий фактор - задоволення будь-якої зовнішньої вихідної потреби</p> <p>Місія - якісне задоволення потреб всіх осіб, зацікавлених в успішному функціонуванні фірми</p> <p>Стратегічна мета - довгострокова прибутковість і рентабельність</p> <p>Системна стратегія - підвищення рівнів стратегічності, системного потенціалу, системної досконалості, сприятливості внутрішнього середовища і відкритості для досягнення стратегічної мети, пріоритет якості виробленої продукції і послуг, ефективність функціонального перетворювача, екологічність</p> <p>Відносини з надсистемою - пріоритет інтересів надсистеми, системна спряженість функціонування в системному тандемі «фірма-держава», дотримання встановлених для фірми регламентів</p> <p>Системний стан - високий рівень відкритості, коректність відносин,</p>	<p>Статус - закрито штучно створене радянською державою за типовими проектними рішеннями і нормами з порушенням системного підходу підприємство</p> <p>Системоутворюючий фактор - задоволення державної потреби</p> <p>Місія - забезпечення людини права на працю, соціально-економічне забезпечення і розвиток</p> <p>Стратегічна мета - виконання державних 5-7-річних планів виробництва продукції або послуг і планів соціально-економічного розвитку при централізованому ресурсному забезпеченні</p> <p>Системна стратегія - екстенсивне розширення виробництва і соціальної сфери без пріоритету якості виробленої продукції та послуг з неекономним витрачанням і неефективним використанням ресурсів, а також низьким рівнем якості надаваних соціальних благ, низька ефективність функціонального перетворювача і низька екологічність</p> <p>Відносини з надсистемою - пріоритет виконання директив надсистеми при</p>

Закінчення таблиці

1	2	3
	ефективний професійний менеджмент, високий рівень відповідності структури меті функціонування, системного потенціалу, системної досконалості, сприятливості внутрішнього середовища, стратегічності, системна конкурентоспроможності відсутність системної кризи в системі управління	незбалансованому ресурсному забезпеченні, централізоване жорстке і неефективне управління системним тандемом «підприємство-держава», Системний стан - система управління уражена системною кризою, низькі рівні відповідності структур, системного потенціалу, системної досконалості, сприятливості внутрішнього середовища, стратегічності, некоректність внутрішніх відносин, закритість

Таким чином, виходячи з таблиці можна зробити висновок, що системна недосконалість радянських підприємств була перенесена в результаті ентропогенної системної катастрофи, що сталася з СРСР у 1991 році у новостворену незалежну соціально-економічну систему «держава Україна».

Під ентропогенною системною катастрофою слід розуміти [4, с. 9] - результат некерованого процесу наростання ентропії в штучній організаційній системі, який спричиняє її розпад (саморуїнування) внаслідок нездатності керуючої підсистеми трансформувати організаційну систему з вихідного хаотичного стану в цільовий системний стан, тобто такий, в якому виробляється негаентропія. Це призвело до швидкого та безсистемного створення незалежних державних систем, в тому числі, соціально-економічної системи «держава Україна», внаслідок цього в ній виникла і стала наростати системна криза, яка не усунена і по сьогоднішній день.

Системна криза – це стан і поведінка створеної з порушенням системних принципів і організованої до функціонування з відхиленням від системних закономірностей організаційно-економічної системи, зовнішні та внутрішні впливи на яку спричиняють в її внутрішньому середовищі режим генерації проблем, нестабільний та нестійкий стан [5, с. 14].

Як наслідок, у внутрішньодержавному середовищі виникли відомі і вкрай несприятливі умови для трансформації пострадянських підприємств до конкурентоспроможного стану [6]: відсутність загальносистемних (державних) однозначних стратегічних цільових орієнтирів трансформації державної системи в новий демократичний і ринковий стан; некоректна приватизація підприємств; недосконалі регламенти надсистеми для ринкової економічної діяльності підприємств; несприятливий інвестиційний клімат; тіньова економіка; некоректні ринкові відносини (корупція); низька купівельна спроможність населення; перманентні приватні кризи в державній системі (політичні, економічні, фінансові, соціально-демографічні, енергетичні) як наслідок зростаючої системної кризи в державному управлінні та ін.

В свою чергу, згідно з роботою [7, с. 32-33] системна досконалість організаційно-економічної системи – це багатоаспектна досконалість устрою системи та її внутрішнього середовища, яка проявляється при взаємодії із

зовнішнім середовищем, з максимально можливою реалізацією в них відомих в теорії систем системних властивостей (статична системна досконалість) і досконалість організації функціонування системи з максимально можливим дотриманням відомих в теорії систем системних принципів і закономірностей функціонування систем (динамічна системна досконалість).

Отже, можна зробити висновок про те, що системна недосконалість вітчизняних підприємств обумовлена багатолітньою практикою безсистемного розвитку, організації функціонування та управління, що з урахуванням сьогоденних викликів внутрішнього та зовнішнього характеру стає загрозою номер один для ефективного функціонування всієї економічної системи України як основи забезпечення її трансформації у стан держави з демократичним устроєм та розвинутою ринковою економікою.

Трансформація вітчизняних підприємств у стан системно досконалих бізнес-організацій – це об'єктивна науково-практична системна проблема, для вирішення якої потрібне застосування міждисциплінарних напрацювань та конструктивного системного підходу, а також – створення науково-практичного опису, застосовуючи кібернетичний метод параметричної ідентифікації, безпосередньо системно досконалої бізнес-організації як цільового орієнтиру, що і обумовлює наступні дослідження автора.

Список використаних джерел

1. Гражевська Н. І. Еволюція сучасних економічних систем : навч. посіб. / Н. І. Гражевська. – К. : Знання, 2011. – 286 с.
2. World's Top Global Mega Trends To 2025 and Implications to Business, Society and Cultures / Frost & Sullivan // Режим доступу: <http://www.investinbsr.com/ipaforum/wp-content/uploads/Iain-Jawad-IPA-Forum-2014-Presentation.pdf>
3. Кобзев П. М. Системный анализ созданных альтернативных иерархий организационно – экономических систем / П. М. Кобзев // Економіка розвитку. – ХНЕУ. – 2009. – № 4 (52). – С. 24 – 29.
4. Гагарінов А. В. Энтропогенная системная катастрофа XX века: сущность, причины, последствия / А. В. Гагарінов, П. М. Кобзев, А. А. Котляр // Бизнес Информ. – 2015. – № 5. – С. 8 – 15.
5. Кобзев П. М. Системный подход к совершенствованию государственного управления и местного самоуправления / П. М. Кобзев // Управління розвитком. – ХНЕУ. – 2005. – № 2. – С. 13 – 16.
6. Гагарінов О. В. Системний аналіз передумов виникнення проблеми неконкурентоспроможності вітчизняних підприємств / О. В. Гагарінов // Маркетингове управління конкурентоспроможністю: VII Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених і студентів; тези доповідей, Дніпро, 25 березня 2016. – С. 42 – 44.
7. Кобзев П. М. Определение уровня системного совершенства предприятия на основе иерархической модели оценочных показателей // Управління розвитком. — ХНЕУ. — № 1. — 2004. — С. 31—39.